

УДК 614.253.4(и)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ МЕДИКО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН НА ІНОЗЕМНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

І. О. Рогальський, М. В. Чорненький, Н. М. Калинюк, М. О. Сопіга
*ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України”*

TEACHING MEDICAL AND JURIDICAL DISCIPLINES AT THE FACULTY FOR FOREIGN STUDENTS

I. O. Rohalsky, M. V. Chornenky, N. M. Kalyniuk, M. O. Sopiha
SHEI “Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky of MPH of Ukraine”

Стаття розкриває окремі аспекти викладання “Правознавства”, “Медичного правознавства”, “Фармацевтичного законодавства” на кафедрі медичного права державного вищого навчального закладу “Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров’я України” для студентів іноземного факультету. Зосереджено увагу на власних навчально-методичних розробках кафедри.

The article presents particular aspects of teaching the disciplines “The Law”, “The Medical Law” and “The Pharmaceutical Legislation” on the Department of Medical Law of State Higher Educational Institution “Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky of Ministry of Health of Ukraine”. Attention was paid to the proper educational and methodical researches of the department.

Вступ. Широке впровадження викладання медичного права на медичних і фармацевтичних факультетах вищих медичних і фармацевтичних навчальних закладів є важливою актуальною проблемою медичної освіти в Україні [1–3]. Одним із важливих моментів реформування галузі охорони здоров’я в Україні ще з 2002 року визначено створення кафедр медичного права при вищих медичних навчальних закладах України, приведення мережі закладів медичної та фармацевтичної освіти (з урахуванням широкої практики організації навчання за контрактом) до реальних потреб України в медичних кадрах. Так, ще пунктом 17 розділу І заходів щодо виконання Міжгалузевої комплексної програми “Здоров’я нації” на 2002–2011 роки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 10 січня 2002 року № 14, було передбачено забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців з організації та управління охороною здоров’я шляхом створення факультетів медичного менеджменту та маркетингу з відповідними кафедрами – менеджменту, маркетингу та економіки, психології, медичного права, соціології,

а також кафедрами соціальної медицини, організації охорони здоров’я [4].

Протягом останніх років у вищих медичних та фармацевтичних навчальних закладах запроваджено викладання медичного права на окремих спеціалізованих кафедрах або курсах. У державному вищому навчальному закладі “Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України” кафедра медичного права була створена в червні 2013 року. Основним завданням новоствореної кафедри є підвищення рівня підготовки майбутніх фахівців охорони здоров’я, насамперед, з медико-правових проблем, отримання ними необхідного обсягу теоретичних знань та практичних вмінь для успішного здійснення медичної діяльності на основі дотримання прав людини, прав пацієнта, основних принципів медичного права, медичної етики і деонтології.

Відповідно до типових навчальних програм для студентів вищих медичних навчальних закладів III–IV рівнів акредитації, затверджених МОЗ України, кафедрою медичного права розроблені відповідні

навчальні програми з дисциплін “Правознавство”, “Медичне правознавство”, “Фармацевтичне законодавство”.

Вивчення проблем медичного права запроваджено також і на факультеті іноземних студентів. Враховуючи мотивацію та цільові установки студентів-іноземців щодо застосування ними отриманих на кафедрі знань з правових питань в охороні здоров'я у своїй майбутній медичній практиці, викладання на факультеті іноземних студентів має свої особливості.

Основна частина. Особливості викладання “Правознавства”, “Медичного правознавства” та “Фармацевтичного законодавства” на іноземному факультеті пов'язані, насамперед, із відмінностями правової системи України та інших держав. Якщо Україна лише нещодавно стала на шлях розвитку медичного права, широкого та всебічного охоплення правовими знаннями всіх суб'єктів медичних правовідносин, зростання правової культури як пацієнтів, так і медичних працівників, все частішого використання медико-правових знань і вмінь у практичній діяльності, то країни, наприклад, Європейського Союзу та США мають чималий досвід правового регулювання медичної діяльності. Так, одним із найстаріших задокументованих випадків медико-правового характеру, які відомі сьогодні, є справа пацієнта Slater проти Baker та Stapleton, що мала місце в 1767 році в Англії. По цій справі надана пацієнту із поламаною ногою лікарем-хірургом та аптекарем допомога була визнана судом неадекватною та призначено грошову компенсацію в розмірі близько 60 000 фунтів стерлінгів у перерахунку на сьогоднішній день. В поданій медиком апеляційній скарзі було відмовлено [5].

Україна, на жаль, не є першовідкривачем у сфері медичного права, проте має можливість використовувати позитивний міжнародний досвід. Студентів іноземного факультету, які мають на меті здобути медичну освіту в Україні, набути теоретичні знання та практичні вміння у суто медичних галузях, мало цікавлять нормативно-правові акти України, переважній більшості яких не більше 10–15 років. Тим більше, що написав їх законодавець для українського суспільства і вони не завжди найкращим чином вирішують поставлені перед ним завдання. Тим часом деякі нормативно-правові документи зарубіжних країн мають понад столітній досвід існування та регулювання медико-правових відносин. Хоча чимало проблематичних питань медичного права та біоетики виникли відносно нещодавно і міжнародні нормативно-правові акти з цих проблем якраз напрацьовують.

Якщо студенти медичного, стоматологічного та фармацевтичного факультетів потребують знань щодо правознавства, медичного правознавства та фармацевтичного законодавства в Україні, то студенти іноземного факультету орієнтуються переважно на країни Європейського Союзу, медичне право якого несе вагомий вплив на розвиток законодавства всього світу.

Саме тому програми з правознавства, медичного правознавства та фармацевтичного законодавства для студентів іноземного факультету максимально адаптовані для їхніх потреб. Спеціально розроблені навчальні програми, методичні рекомендації та матеріали для підготовки студентів іноземного факультету зосереджують свою увагу на міжнародних нормативно-правових актах, таких, як Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, Європейська соціальна хартія, Лісабонська декларація про права пацієнта, Заява про доступність медичної допомоги, Міжнародний кодекс медичної етики, Женевська декларація, резолюції Всесвітньої медичної асамблеї, Гельсінська декларація тощо. Саме ці документи є основою регулювання медичних правовідносин як в Україні, так і за кордоном [6].

У навчальному процесі обов'язково враховані особливості правових систем різних країн та їх підходів до регулювання медико-правових проблем. Так, ставиться наголос на особливості нормативного права при романо-германському типі правової системи, наприклад, Німеччини, Франції, Польщі, України, а також особливості англосаксонського підходу до регулювання відносин за допомогою прецедентного права, як, скажімо, в Об'єднаному королівстві Великобританії та Північної Ірландії, Сполучених Штатах Америки. Вивчаються особливості функціонування Європейського суду з прав людини.

Враховуючи вищенаведене, аналізуються особливості підходу законодавства різних країн до регулювання медико-правових відносин, місце медичного права в цьому процесі, система прав людини щодо охорони здоров'я, права суб'єктів медичних і фармацевтичних правовідносин, у тому числі пацієнта, медичного та фармацевтичного працівника, інших суб'єктів медичних правовідносин.

Суттєві відмінності та особливості вирізняють медичне право держав з різним підходом до економіки та менеджменту в медицині. По суті, на протилеж-

них полюсах знаходяться пострадянська та ринкова моделі організації медичної галузі, десь усередині – системи Бісмарка та Бевериджа [7]. Знову ж таки, кожна із систем має свої виняткові особливості медичного права, що й враховують при викладанні дисципліни.

По-різному здійснюється контроль за якістю лікарських засобів, використанням наркотичних, отруйних, сильнодіючих речовин, рецептурних і безрецептурних медикаментів. Якщо нині Україна лише виробляє свої власні підходи до регулювання цих проблем, то американська Food and Drug Administration має досвід роботи в цій сфері з 1906 року і сьогодні задає режим роботи системам охорони здоров'я всього світу [8].

Акцентується увага на особливостях функціонування закладів охорони здоров'я, приватної медичної практики, використання засад доказової медицини та доказової фармації, стандартизації діагностики й лікування відповідно до результатів сучасних досліджень.

Література

1. Ковальчук Л. Я. Навчальна дисципліна “Медичне право” як невід’ємна складова підготовки лікаря в сучасних умовах в Україні / Л. Я. Ковальчук, А. Д. Беденюк, М. В. Чорненький // Медична освіта. – 2011. – № 3. – С. 12–14.
2. Резолюція учасників V Всеукраїнської науково-практичної конференції з медичного права “Медичне право України: законодавче забезпечення царини охорони здоров'я (генезис, міжнародні стандарти, тенденції розвитку й удосконалення)” (Одеса, 2011). – Одеса, 2011. – 4 с.
3. Стеценко С. Г. Медичне право України / С. Г. Стеценко, В. Ю. Стеценко, І. Я. Сенюта. – Київ : Правова єдність, 2008. – 508 с.
4. Про затвердження Міжгалузевої комплексної програми “Здоров'я нації” на 2002–2011 роки : Постанова Кабіне-

Висновки. Саме такий особливий підхід до викладання медико-правових дисциплін з вивченням специфіки медико-правової системи різних держав дозволяє покращити якість медичної освіти студентів-іноземців і підвищити конкурентоспроможність ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України” на ринку вищих медичних навчальних закладів України та Європи.

Враховуючи сучасні темпи глобалізації, вважаємо обґрунтованим вивчення особливостей медичного права держав світу не лише на факультеті іноземних студентів, а й на медичному, фармацевтичному та стоматологічному факультетах. Відповідно до цього слід внести необхідні зміни до типових програм з медико-правових дисциплін і включити вивчення тем з міжнародного та порівняльного медичного права.

ту Міністрів України № 14 від 10 січня 2002 року // Офіційний вісник України. – 2002. – № 9. – С. 30.

5. Annas G. J. Doctors, Patients, and Lawyers—Two Centuries of Health Law / G. J. Annas // The New England Journal of Medicine. – 2012. – N. 367. – P. 445–450.

6. Медичне правознавство / А. А. Бабанін, О. О. Миронova, О. В. Біловицький, О. Ю. Скребокova. – Сімферополь : Ната, 2012. – 552 с.

7. Реформа охорони здоров'я в Україні : як вийти з кризи. – К. : ВСВ “Медицина”, 2010. – 80 с.

8. Janssen W. F. The Story of the Laws Behind the Labels / W. F. Janssen // The Food and Drug Administration. Наuppage: Nova Science, 2003. – P. 23–35.

Отримано 22.01.14